

บทที่ 3
ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง “กระบวนการตรวจสอบตนเองของหนังสือพิมพ์รายวัน ในช่วงปี พ.ศ.2537 ถึง พ.ศ.2539” ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหาการตรวจสอบตนเองในหน้าหนังสือพิมพ์รายวัน

ตอนที่ 2 ศึกษาความคิดเห็นของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ และเจ้าของคอลัมน์ที่นำเสนอเนื้อหาที่มีการตรวจสอบตนเองและที่ไม่ได้นำเสนอ ในเรื่องนโยบายและการตัดสินใจนำเสนอหรือไม่ นำเสนอข่าว หรือ บทความที่มีเนื้อหาของการตรวจสอบตนเอง

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เนื้อหาการตรวจสอบตนเองในหน้าหนังสือพิมพ์รายวัน

ประชากร

ข่าว บทความจากนักวิชาการ บุคคลภายนอก หรือจดหมายจากประชาชน และคอลัมน์ ในหน้าหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ในช่วงปี พ.ศ.2537 ถึง พ.ศ.2539 ที่มีเนื้อหาการตรวจสอบตนเอง ได้แก่

- ข่าวอรุณวรรณ ม่ายสาวแต่งงานเจ้าชายบาห์เรน

เป็นข่าวครั้งแรกบนหน้า 1 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ช่วงต้นเดือนมกราคม 2537 โดยในเนื้อข่าวระบุว่า นางอรุณวรรณ วงศ์ใหญ่ ม่ายสาวไทยรับหมั้นเจ้าชายบาห์เรน 100 ล้านบาท ต่อมาหนังสือพิมพ์ข่าวสดได้ไปสัมภาษณ์นางอรุณวรรณและระบุว่าข่าวที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเป็นการกู่ข่าว

ข่าวยันตระ

เป็นข่าวครั้งแรกบนหน้า 1 หนังสือพิมพ์ข่าวสด ช่วงกลางเดือนมกราคม 2537 โดยพระยันตระถูกนางแก้วตา หม่อมจินดา ร้องเรียนต่อกระทรวงศึกษาธิการว่า มีความสัมพันธ์ทางเพศ ทางกระทรวงศึกษาธิการจึงตั้งกรรมการขึ้นสืบข้อเท็จจริง และสรุปว่าไม่มีมูล ในระหว่างที่กรรมการสืบข้อเท็จจริงของกระทรวงศึกษาธิการกำลังดำเนินการอยู่นั้น ทางหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ไม่ได้นำเสนอข่าวนี้อยู่ขณะที่หนังสือพิมพ์ทุกฉบับนำเสนอข่าวนี้นบนหน้า 1 ตลอดหลังจากที่หนังสือพิมพ์ข่าวสดเสนอไปแล้ว กระทรวงศึกษาธิการสรุปว่าไม่มีมูลหนังสือพิมพ์ไทยรัฐจึงได้ลงข่าวพาดหัวตัวโตบนหน้า 1 เป็นเหตุ หนังสือพิมพ์ข่าวสดเขียนวิจารณ์ว่าที่ไทยรัฐไม่เสนอข่าวนี้นี้ เพราะตกข่าว

คริมมุกสีหลังเหมิน

จากการที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐลงข่าวการทดลองคริมมุกสีหลังเหมิน ซึ่งเป็นยาจากประเทศจีน โดยการให้ผู้สาธิตการใช้อารตน้ำร้อนเดือด ๆ ลงบนมือแล้วใช้ยาดังกล่าวทา ปรากฏว่าไม่มีแผลไม่มีอาการพุพองใด ๆ ซึ่งเหมือนเป็นการโฆษณาชวนเชื่อที่เกินความจริง ขณะเดียวกันทางคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข ก็ยังไม่ได้รับรอง ทางหนังสือพิมพ์ข่าวสดจึงได้ลงข่าวและเขียนวิจารณ์ว่าเป็นการแสดงปาหี่

ข่าวจับบ่อนซั้ง เตปูน

เนื่องจากตำรวจกองปราบปรามยกกำลังเข้าจับกุมบ่อนของนายชัชวาล คงอุดม ย่านเตปูน เมื่อค่ำวันที่ 19 พฤษภาคม 2537 มีหนังสือพิมพ์หลายฉบับลงข่าวนี้นบนหน้า 1 ฉบับวันที่ 20 และ 21 พฤษภาคม แต่มีหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจเพียงฉบับเดียวที่ลงชื่อนักพนันที่ถูกจับในบ่อนโดยมีชื่อของผู้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีในสังคมไทยหลายคน เช่น นายจงชัย เทียนธรรม ส.ส.สุพรรณบุรี , นายธานินทร์ อินทรเทพ นักร้องชื่อดัง และอีกหลายคน โดยในจำนวนนั้นมีชื่อนายวีระจักร ก้อนทอง หรือเจ้าของนามปากกา “ฉลามเขียว” จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และยังมีนัก

ข่าวหนังสือพิมพ์ดาวสยามอีกคน ซึ่งการนำเสนอชื่อนักข่าวที่เข้าบ่อนการพนันได้ส่งให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ของบุคคลที่มีชื่อเสียงรวมถึงคนหนังสือพิมพ์ด้วยกันเองว่า เป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

ข่าวเพชรซาอุฯ

จากการที่นายเกรียงไกร เตชะโม่ง คนไทยที่เข้าไปทำงานในประเทศซาอุดีอาระเบีย ได้ขโมยเพชรจากวังเจ้าชายไฟซาล เมื่อปี 2535 และหนีกลับประเทศไทย โดยนำเพชรไปขายกระจัดกระจายตามที่ต่าง ๆ มีพ่อค้าเพชรหลายคนรับซื้อไป เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจสืบได้ว่า พ่อค้าเพชรที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีด้วยกัน 3 คน จึงมีการออกตามหาตัว แต่ทางหนังสือพิมพ์ไทยรัฐได้นำเสนอผิดตัว โดยเข้าใจว่าพี่ชายผู้ต้องหาคือตัวผู้ต้องหา

ข่าวพุทธโธ

พระครูปลัดเถรานุวัตร หรือพระภิกษุพุทธโธ เจ้าอาวาสวัดสามพราน ถูกกล่าวหาว่า ข่มขืนกระทำชำเราเด็กนักเรียนชายเขาที่อยู่ในอุปการะ ซึ่งมีปรากฏเป็นข่าวบน หน้าหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และข่าวสด โดยในระหว่างดำเนินการจับกุมทางหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับได้มีการนำภาพและชื่อของเด็กมาลงทำให้มีหนังสือพิมพ์หลายฉบับออกมาวิพากษ์วิจารณ์

ข่าวโผอัปยศ

จากการโยกย้ายข้าราชการตำรวจเมื่อปี 2538 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐได้มีการเสนอข่าวว่าจะมีการย้ายข้ามหัว โดยนำรายชื่อมาลงก่อนที่จะมีการพิจารณาโยกย้ายกันจริง ๆ หนังสือพิมพ์ข่าวสดจึงได้ออกมาวิจารณ์ความไม่ถูกต้องในการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ซึ่งมีเจตนาที่จะนำเสนอข้อมูลที่ผิด ๆ ออกมาเพื่อหวังให้คนที่ตนสนับสนุนอยู่ได้รับการแต่งตั้ง

ข่าวนักบาสทีมชาติถูกรื้อไทร์

เนื่องจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐลงข่าว น.ส.ศิริลักษณ์ ยนโยธิกุล นักบาสเกตบอลหญิงทีมชาติไทย ซึ่งกำลังมีชื่อเสียงจากการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ ว่า กำลังจะถูกรื้อไทร์จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อต้นเดือนมกราคม 2539 ทำให้เกิดความเสียหายแก่ครอบครัวและชื่อเสียง ซึ่งทางหนังสือพิมพ์ข่าวสดได้ตามไปสัมภาษณ์และนำความจริงอีกด้านหนึ่งมาเปิดเผยปรากฏว่า ข่าวดังกล่าวของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐไม่ได้เป็นความจริง

ใหม่ เจริญปุระ

เนื่องจากหนังสือพิมพ์ได้ลงข่าวและภาพนู้ดของ ใหม่ เจริญปุระ นักร้องชื่อดังของเมืองไทย เมื่อวันที่ 15-16 พฤศจิกายน 2539 และหนังสือพิมพ์ข่าวสดได้นำภาพที่ลงในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐมาลงซ้ำ แต่มีเนื้อข่าวที่แตกต่าง และในที่สุดหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับก็ถูกหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ วิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักโดยเฉพาะเรื่องของการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

ช่างน้ำ

ตามที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และเดลินิวส์ ประจำวันที่ 21 ตุลาคม ได้ลงข่าวพระอุดมศักดิ์จากจังหวัดกาญจนบุรี นำซากช่างน้ำที่บอกว่าพบในป่าเมืองกาญจน์ออกมาเปิดเผย และลงเป็นข่าวติดต่อกันหลายวันพูดถึงความศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ของช่างน้ำ และในที่สุดนายสัตวแพทย์ลงกรณ์ มหรรณพ ผู้อำนวยการสวนสัตว์ดุสิต ได้นำซากช่างน้ำมาพิสูจน์พร้อมยืนยันว่าไม่ใช่สิ่งมีชีวิต หนังสือพิมพ์ข่าวสดจึงได้ออกมาทำข่าวนำเสนอเนื้อหาอีกด้านหนึ่ง

วิธีการวิเคราะห์

สร้างเครื่องมือการวิเคราะห์ เพื่อจัดบันทึก ชื่อกรณีศึกษา ลักษณะเนื้อหา การเปิดประเด็น การนำเสนอ และการปิดประเด็น

ในส่วนของกรณีวิเคราะห์ลักษณะเนื้อหานั้น จะใช้วิธี

- Thematic Analysis เพื่อวิเคราะห์ประเด็นของการตรวจสอบกันเองของหนังสือพิมพ์รายวัน
- การ Review เพื่อวิเคราะห์ความหลากหลายในประเด็นและความลึก
- Style Analysis เพื่อวิเคราะห์ Style โดยรวมของภาษาในข่าว หรือบทความแต่ละชิ้น โดยในการศึกษาจะแบ่ง Style หรือ สีสันของภาษาที่แสดงถึงการตรวจสอบกันเองของหนังสือพิมพ์รายวัน เป็น 3 ระดับ คือ
 1. ใช้ภาษาเรียบง่ายตามรูปแบบของการเขียนข่าว
 2. ใช้สำนวนภาษาในเชิงตีเตียน ตักเตือน เสนอแนะ แสดงอารมณ์ของผู้เขียน แต่ไม่ถึงขนาดก้าวร้าวรุนแรง
 3. ใช้สำนวนภาษาในเชิงก้าวร้าวรุนแรง กระแทกกระแทกแตกดัน หรือใช้ถ้อยคำที่สื่อไปในเชิงหยาบคาย

เครื่องมือในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล (Content Analysis) โดยใช้แบบตารางการบันทึกข้อมูล ดังนี้

1. ชื่อกรณีศึกษา
2. การเปิดประเด็น

3. ลักษณะเนื้อหา

- ชั่ว
- บทความ หรือ สก๊ิปพิเศษ
- คอลัมน์ประจำ
- จดหมายจากผู้อ่าน

4. ลักษณะการนำเสนอ

- ก. การแก้ไขเพิ่มเติม
- ข. การวิพากษ์วิจารณ์
- ค. การชี้ปัญหาจริยธรรม

5. วิธีการนำเสนอ

- ภาษา
- ความหลากหลายในประเด็น หรือ การแตกประเด็น
- ความลึกของข้อมูล

6. เจาะลึกที่ยุติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมจากหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2537 ถึง พ.ศ.2539 แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อนำมาใช้เป็นการบรรยายผลที่เกิดขึ้น

ชื่อหนังสือพิมพ์	ลักษณะเนื้อหา				การนำเสนอ			วิธีการ			เงื่อนไขที่ยุติ
	ข่าว	บทความ	คอลัมน์	จดหมาย	แก้ไขเพิ่มเติม	วิพากษ์วิจารณ์	ชี้ปัญหาจริยธรรม	ภาษา	การตกแต่ง ประเด็น	ความลึก ของข้อมูล	

- หมายเหตุ 1. ใช้ภาษาเรียงง่ายตามรูปแบบของการเขียนข่าว
 2. ใช้จำนวนภาษาในเชิงตีเทียม แสดงอารมณ์ของผู้เขียน แต่ไม่ถึงขนาดก้าวร้าวรุนแรง
 3. ใช้จำนวนภาษาเชิงก้าวร้าวรุนแรง เช่น กระแทกกระทั้นแตกคั้น หรือใช้ถ้อยคำส่อไปในเชิงหยาบคาย

ตอน 2 ศึกษาความคิดเห็นของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ หรือหัวหน้าข่าว หรือเจ้าของคอลัมน์
ที่นำเสนอเนื้อหาที่มีการตรวจสอบกันเองในนโยบายและการตัดสินใจในการนำเสนอข่าว หรือ บท
ความที่มีเนื้อหาการตรวจสอบกันเองของหนังสือพิมพ์

ประชากร

บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ หรือหัวหน้าข่าว หรือ เจ้าของคอลัมน์ของหนังสือพิมพ์ที่มีการนำ
เสนอเนื้อหาที่มีการตรวจสอบกันเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือ Depth Interview ความคิดเห็นของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์
หรือหัวหน้าข่าว หรือ เจ้าของคอลัมน์เพื่อสำรวจความคิดเห็นในเรื่องของนโยบายและวิธีการนำ
เสนอข่าวสาร และจริยธรรมทางวิชาชีพ ความรับผิดชอบต่อการนำเสนอเนื้อหาของการตรวจสอบกัน
เอง ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- นโยบาย และการตัดสินใจเสนอเนื้อหาที่มีการตรวจสอบกันเอง
- เงื่อนไขหรือตัวกำหนด ในการเปิดประเด็น การตรวจสอบกันเอง
- อุปสรรคและปัญหาในการทำหน้าที่ตรวจสอบหนังสือพิมพ์ด้วยกันในข่าวแต่ละชิ้น
- เงื่อนไขในการปิดประเด็นนั้น ๆ
- เงื่อนไขของการที่หนังสือพิมพ์อีกหลายฉบับไม่เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบในข่าวชิ้นเดียว

กัน

- มีปัจจัยหรือบรรยากาศเช่นใดบ้างที่มีส่วนสนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการตรวจสอบกันเองของหนังสือพิมพ์

- เหตุผลที่ข่าวบางข่าวน่าจะถูกตรวจสอบแต่กลับไม่มีหนังสือพิมพ์ฉบับใดขึ้นมาทำหน้าที่ตรวจสอบกันเองเลย เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย